

Sociálne a politické analýzy

2011, 5, 1, s. 30-56

<http://sapa.ff.upjs.sk>

ISSN 1337 5555

Obete násilnej kriminality na Slovensku. Miera viktimizácie a následky pocitované obetami.

Daniela Košecká¹

Alojz Ritomský²

Abstrakt:

Štúdia mapuje mieru viktimizácie jednotlivých skupín obyvateľstva vybranými násilnými deliktami v závislosti od ich demografických charakteristík a skúma problematiku psychologických následkov viktimizácie u obetí násilnej kriminality, ktoré sa prejavujú najmä v zmenách dôvery k iným ľuďom, sebadôvery a pocitu bezpečia často sprevádzané symptómami typickými pre reakcie na intenzívny stres. Jej súčasťou je aj prehľad súčasnej situácie v oblasti najdôležitejších viktimologických výskumov vo svete a na Slovensku. Výskum, na základe ktorého tento príspevok vznikol, je širšieho zamerania a je prvým celoštátnym výskumom obetí na Slovensku.

Kľúčové slová: násilná kriminalita, obeť, viktimizácia, následky viktimizácie

¹Mgr. Daniela Košecká, PhD. Paneurópska vysoká škola, Centrum vedy, Tomášikova 20, Bratislava, tel. 00421 02/68203636, E- mail: daniela.kosecka@paneurouni.com

²Doc. PhDr. Alojz Ritomský. CSc. UK Bratislava, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Ústav aplikovanej psychológie, Mlynské luhy 4, Bratislava, tel. 00421 02/20669800, E-mail: alozj.ritomsky@fses.uniba.sk

Úvod

Násilie páchané na človeku je najzávažnejšou formou protiprávneho konania a ako takému sa mu venuje aj patričná pozornosť odborníkov snažiacich sa o jeho kontrolu. Z hľadiska aktérov tohto konania je však ešte stále viac upriamená pozornosť na páchatelov násilia, než na jeho obeť. Páchatel je ten, kto poškodzuje, a teda ten, ktorým sa treba zaoberať, aby sme zistili príčiny jeho konania a poznatky získané skúmaním páchatelov vo všeobecnejšej rovine aplikovali za účelom kontroly násilia. Tento zaužívaný prístup má svoje opodstatnenie, no zároveň nie je celkom férovým voči obeť poškodzujúceho konania. Obeť (zväčša) nie je ten, kto poškodzuje, a preto sa jej nevenuje taká pozornosť ako páchatelovi. Aj v trestnom konaní sa obeť dostáva skôr do pasívnej pozície a jej úloha je obmedzená na nositeľa informácií a dôkazov, ktoré môžu viesť k usvedčeniu páchatel'a, pričom neraz dochádza v priebehu tohto procesu aj k jej sekundárnej viktimizácii. Spoločensky žiaduce však je, aby sme sa viac než doteraz zaoberali tým, ako občanov pred kriminalitou ochrániť, pričom je potrebné dozvedieť sa viac o jej obetiach, o ich previktímnych charakteristikách a okolnostiach viktimizácie, aby bolo možné zamerať sa na ohrozené skupiny obyvateľstva. Jednou z možností, ako tieto cenné poznatky získať, je výskum obetí kriminality.

1. Výskumy obetí kriminality v zahraničí a na Slovensku

Výskumy obetí kriminality sú celosvetovo relatívne mladou záležitosťou. Ešte v prvej polovici 20. storočia sa inštitúcie v rámci analýz bezpečnostnej situácie opierali o policajné štatistiky, ktoré boli jediným zdrojom informácií o kriminalite. No odborníkom bolo zároveň jasné, že tieto štatistiky neposkytujú o kriminalite taký objektívny obraz, aký by bol potrebný na skutočné zmapovanie situácie a vypracovanie preventívnych stratégií, preto sa začali venovať myšlienke doplnenia informácií z policajných štatistík informáciami priamo od obetí kriminality.

Podľa Štefunkovej (2008) idea viktimologických výskumov vzišla v USA v roku 1965 z iniciatívy prezidenta Komisie pre presadzovanie a výkon spravodlivosti (Commission on Law Enforcement and the Administration of Justice), ktorý vyjadril myšlienku, že štatistiky FBI neposkytujú ucelený obraz o kriminalite v krajine a je potrebné získať údaje nezávislé od tejto štatistiky, no zároveň také, aby bolo možné ich s ňou porovnávať (Štefunková, 2008). Na základe tejto iniciatívy sa v roku 1973 prvýkrát realizoval v USA *národný výskum kriminality (National Crime Victimization Survey)*, ktorý administruje U.S. Census Bureau pre Bureau of Justice Statistics. Realizuje sa dodnes pravidelne v polročných intervaloch. Na tomto výskume sa zúčastňuje reprezentatívna vzorka približne 49 000 domácností obsahujúca približne 100 000 osôb, ktoré poskytujú informácie o charaktere a následkoch

viktimizácie a o počte a povahe deliktov, ktoré neboli oznámené orgánom činným v trestnom konaní.

Výskum kategorizuje delikty na „personálne“ a „majetkové“, z ktorých „personálne“ zahŕňajú znásilnenie a sexuálne motivovaný útok, lúpež, ublíženie na zdraví a vreckové krádeže; a „majetkové“ zahŕňajú vlámanie, krádež prostú, krádež motorového vozidla a vandalizmus (<http://www.icpsr.umich.edu/NACJD/NCVS/>).

V roku 1982 bol vo Veľkej Británii odštartovaný *Britský výskum kriminality (British Crime Survey)* zisťujúci údaje o kriminalite za rok 1981 (<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/bcs1.html>).

Okrem otázok vzťahujúcich sa priamo k vlastnej skúsenosti respondentov s kriminalitou sa výskum zameriava aj na vnímanie antisociálneho správania obyvateľstvom a postoje občanov k systému kontroly kriminality v krajine (<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/bcs-methodological.html>).

V roku 1987 skupina európskych kriminológov, ktorí sa venovali národným výskumom kriminality v jednotlivých krajinách iniciovala vznik medzinárodného výskumu obetí kriminality *International Crime Victims Survey (ICVS)*. Cieľom tejto iniciatívy bolo vytvoriť jednotný výskum kriminality pre všetky zúčastnené krajiny, ktorý by prekonal problémy spojené s porovnávaním údajov o kriminalite jednotlivých krajín. Metodológia tohto výskumu vychádza z metodologických postupov národných výskumov Holandska, Anglicka a Walesu a Švajčiarska (Van Dijk, Mayhew, Killias, 1991) a koordinuje ho United Nations Interregional Criminal Justice Research Institute (UNICRI) v talianskom Turíne.

ICVS doteraz prebehol v piatich kolách, prvé sa uskutočnilo v roku 1989, nasledovali kolá v rokoch 1992, 1996, 2000, 2004/2005 (<http://www.icpsr.umich.edu/cocoon/NACJD/SERIES/00175.xml>). Za celý čas boli v rámci ICVS získané údaje o kriminalite zo 78 krajín západnej, strednej a východnej Európy, Severnej a Južnej Ameriky, Ázie, Južnej Afriky, Austrálie a Nového Zélandu (Holomek, 2008). Slovenská republika sa ICVS zúčastnila v roku 1992 v rámci Československa a samostatne v roku 1996, kde boli zozbierané údaje iba za Bratislavu.

Kým americký *National Crime Victimization Survey* rozoznáva dve skupiny deliktov deliac ich na personálne a majetkové, ICVS rozoznáva delikty spáchané proti jednotlivcovi a delikty postihujúce celú domácnosť. Delikty spáchané voči jednotlivcom zahŕňajú sexuálne motivované incidenty, lúpež a krádež osobného majetku vrátane vreckovej krádeže. Delikty postihujúce celé domácnosti sú také, ktorých spáchanie určitým spôsobom zasiahne všetkých členov domácnosti, v rámci ICVS sem patria krádež auta, krádež vecí z auta, krádež motocykla, krádež bicykla, vlámanie a pokus o vlámanie (http://rechten.uvt.nl/icvs/background_to_the_international.htm). Popri otázkach týkajúcich sa viktimizácie jednotlivými deliktami výskum zisťuje aj strach respondentov z kriminality v mieste bydliska, spokojnosť s prístupom polície, preferovanie právnych sankcií a trestov pre páchatelov kriminality, a taktiež bezpečnostné opatrenia, ktoré respondenti podstupujú v záujme zvýšenia svojho bezpečia (Holomek, 2008).

V roku 2005 sa prvý raz uskutočnil v Európe výskum *European Crime and Safety Survey (EU ICS)*. Zúčastnilo sa ho 18 krajín, z toho 15 pôvodných členských krajín EÚ a 3 nové krajiny EÚ – Poľsko, Maďarsko a Estónsko. Tento výskum je založený na metodológii ICVS, používa dokonca s menšími modifikáciami aj ten istý dotazník. Oproti východiskovému ICVS však prešiel EU ICS modifikáciami, ktoré mali zaručiť, že otázky budú európskym krajinám „šité na mieru“. Do dotazníka boli zahrnuté otázky týkajúce sa zločinov z nenávisťi, ktoré mali podchytiť rastúce tenzie v jednotlivých krajinách, vyplývajúce z náboženstva a etnickej príslušnosti. (http://www.europeansafetyobservatory.eu/downloads/WP_methodology.pdf)

Na Slovensku a v Českej republike nie je účasť na medzinárodných výskumoch obetí kriminality samozrejmosťou. Kým Slovensko sa zúčastnilo ICVS, ako bolo spomenuté vyššie celkom dvakrát, Česká republika sa zapojila do tohto výskumu aj v roku 2000, avšak dopytovanie sa realizovalo iba v Prahe. Stav kriminality v Českej republike sleduje Inštitút pro kriminologii a sociální prevenci, ktorý pravidelne v ročných intervaloch pripravuje takzvanú „ročenku kriminality“, ako ju nazvali Marešová a kol. (Marešová a kol., 2009), ktorá však spočíva na spracovaní viacerých dostupných údajov o kriminalite z rezortov spravodlivosti a vnútra a nie je založená na výskume obetí kriminality.

V Českej republike však bolo realizovaných aj niekoľko výskumov zameraných na obeť kriminality a zmapovanie ich situácie. Jedným z nich bol v roku 2000 realizovaný výskum domáceho násillia v Prahe za sledované obdobie kalendárneho roka 1999. Empirické poznatky tohto výskumu boli získané prostredníctvom 3 terénnych dopytovaní, ktorého sa zúčastnili žiaci učilíšť a stredných škôl, pracovníci priestupkovej agendy obvodných a miestnych úradov a pracovníci orgánov sociálno-právnej ochrany dieťaťa. Žiaci učilíšť a stredných škôl sa vyjadrovali k vlastnej skúsenosti s domácim násillím nielen v roli obeť, ale aj v roli svedka či páchatel'a. Zároveň vyjadrovali svoje vnímanie vlastnej rodiny ako miesta fyzického bezpečia. Pracovníci priestupkovej agendy samosprávy a pracovníci orgánov sociálno-právnej ochrany dieťaťa sa vyjadrovali k domácomu násilliu z pohľadu osôb, ktoré sa týmto prípadom venujú v rámci výkonu svojho zamestnania a z pohľadu orgánov, ktorých snahou je prípady domáceho násillia v záujme obeť efektívne riešiť a eliminovať ich opakovanie. V tomto prieskume neboli do dopytovania zahrnuté otázky týkajúce sa sexuálneho násillia. (Martinková - Macháčková, 2001).

V roku 2005 uskutočnil Inštitút pro kriminologii a sociální prevenci viktimologický výskum, ktorý mal do určitej miery nadväzovať na dovtedy realizované medzinárodné výskumy obeť (ICVS) v Českej republike. Jeho cieľom bolo predovšetkým zistiť aktuálne údaje o viktimácii obyvateľov niektorými deliktami v roku 2004 a vzhľadom na to, že sa uvažovalo o jeho pravidelnom opakovaní, bolo tiež dôležité vyskúšať jeho metodiku. Realizoval sa na reprezentatívnej vzorke respondentov celého územia ČR starších ako 15 rokov a cieľom bolo zistiť, koľko respondentov sa stalo v sledovanom čase obeťami sledovaných deliktov, či boli respondenti viktimizovaní jednotlivými deliktami opakovane, či boli respondenti v danom roku viktimizovaní niekoľkými deliktami a či niektoré

demografické charakteristiky jednotlivcov mali súvislosť s ich viktimáciou. Tento výskum rozoznával 3 skupiny deliktov, prvou boli skutky postihujúce celú domácnosť respondenta, druhou boli násilné a majetkové delikty zamerané priamo proti osobe respondenta alebo jeho majetku a napokon korupcia. (Martinková, 2006).

V novembri 2006 Česká republika zrealizovala výskum obetí kriminality založený na metodológii ICVS, s mierne modifikovaným dotazníkom, pričom sa výskumný tím snažil o zachovanie podobného charakteru dopytovania, akým sa realizovali dve kolá medzinárodného výskumu obetí ICVS v Českej republike. (Martinková, 2007).

V tom istom roku bol realizovaný aj užšie zameraný viktimologický výskum výskytu zlého zaobchádzania s osobami v pokročilom veku. Respondentmi však neboli priamo seniori, ale sociálni pracovníci z opatrovateľských služieb a výskum sledoval prípady za obdobie rokov 2000 – 2005 (Martinková - Vlach – Krejčová, 2009).

Na území Slovenskej republiky sa dlhší čas po rozdelení bývalého Československa nevenovala viktimologickým výskumom patričná pozornosť. Prvou lastovičkou bolo zapojenie sa do medzinárodného výskumu ICVS v roku 1996, kde boli zozbierané údaje iba v hlavnom meste. Výskum realizovali pracoviská Akadémie Policajného zboru a Prezídia Policajného zboru SR. Kým Česká republika sa na ICVS zúčastnila aj v roku 2000/2001, Slovenská republika ďalšie kolá tohto výskumu vynechala.

Bratislavské Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny zrealizovalo v roku 2002 výskum zameraný na skúsenosti obyvateľstva s domácim násilím a násilím voči ženám. Výskum mal dve časti – prvá zisťovala výskyt rôznych foriem domáceho násillia na Slovensku, postoje občanov k tomuto javu, prípadne jeho toleranciu, a napokon ochotu ľudí zasiahnuť v takýchto situáciách. Výskum bol zameraný na problematiku domáceho násillia viacerých foriem, a to na fyzické, psychické, ekonomické, sociálne a sexuálne násillie páchané na ženách, deťoch, starších ľuďoch, násillie medzi súrodencami a iné. Autori sa venovali zvlášť problematike rôznych druhov domáceho násillia a zvlášť problematike násillia páchaného voči ženám v rámci intímnych partnerských vzťahov i mimo nich. Výskum bol realizovaný na vzorke 856 respondentov starších ako 18 rokov a jeho výsledky boli prezentované predstaviteľom mimovládnych a neziskových organizácií a ďalším odborníkom pôsobiacim v tejto sfére na konferencii pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (Bodnárová - Filadelfiová, 2004).

V roku 2007 bol na Slovensku odštartovaný celoštátny výskum obetí kriminality, realizovaný pracoviskami Bratislavskej vysokej školy práva (dnes už pod názvom Paneurópska vysoká škola) a Ministerstva spravodlivosti SR. Výskum má podporu Rady vlády SR pre prevenciu kriminality a na jeho financovaní sa podieľali ministerstvá spravodlivosti a vnútra. Výskum má dva ciele: 1) zistiť mieru viktimácie obyvateľstva vybranými deliktami a na základe nej zistiť mieru latencie kriminality a 2) zistiť okolnosti viktimácie a jej následky pociťované obeťami. Výskum sa zameriava na majetkové a násilné delikty a zaradené sú tu aj otázky týkajúce sa korupcie a špeciálny blok otázok týkajúcich sa týrania. Konkrétne sa respondenti v dopytovaní vyjadrujú, či sa stali obeťami

nasledujúcich deliktov: krádež auta, krádež vecí z auta, vlámanie do obydlia, vlámanie do rekreačného objektu, krádež prostá, podvod, korupcia, lúpež, fyzické napadnutie, sexuálne násilie a týranie. Momentálne sú uzavreté dve kolá výskumu, prvé bolo realizované v septembri v roku 2007 (za sledované obdobie 1. september 2006 – 31. august 2007) a druhé v januári 2009 (za sledované obdobie kalendárneho roka 2008). V každom kole bolo naplánovaných 2000 štandardizovaných rozhovorov s osobami 15-ročnými a staršími, pričom sa podarilo reálne získať údaje od 1858 respondentov v prvom kole a od 1886 respondentov v druhom kole. Metodológiu a údajom o tomto výskume sa budeme podrobnejšie venovať v ďalšej kapitole, nakoľko tento výskum a údaje v ňom získané sú ťažiskom tejto štúdie.

2. Ciele výskumu, charakteristika súboru a metódy

2.1 Ciele výskumu

Realizovaný výskum obetí kriminality na Slovensku má dva ciele:

- 1) zistiť mieru viktimizácie obyvateľstva vybranými deliktami a na základe nej zistiť mieru latencie kriminality,
- 2) zistiť okolnosti viktimizácie a jej následky pociťované obeťami,
- 3) zistiť ochotu obeť ohlásiť viktimizáciu na políciu,
- 4) zistiť charakter skúsenosti obeť s políciou.

Pre účely tejto štúdie sa zameriame na mieru viktimizácie násilnými deliktami jednotlivých skupín obyvateľstva na základe ich demografických znakov a na psychické následky pociťované obeťami násilnej kriminality.

2.2 Charakteristika súboru

2.2.1 Charakteristika výskumného súboru podľa kontrolovaných premenných

Výskum sa uskutočnil v dňoch od 23. do 31. januára 2009 technikou štandardizovaného rozhovoru. Zber dát uskutočnili školení externí spolupracovníci - anketári. Podľa jednotnej medzinárodnej metodiky sa prieskum zameriaval na osoby 15 ročné a staršie. Vzhľadom na veľkosť základného súboru, ktorý tvorilo 4 494 872 obyvateľov SR vo veku 15 a viac rokov, t.j. 83,41 % z 5 389 180 všetkých obyvateľov SR k 31. 12. 2005, bola výberová vzorka naplánovaná na 2 000 rozhovorov.

Výberový súbor bol utvorený voľným kvótovým výberom so znáhodnením v poslednom kroku. Kontrolovanými premennými boli: pohlavie, vek, národnosť, vzdelanie, veľkosť bydliska a kraj. Po zhodnotení úrovne terénnych prác, vecnej a logickej kontrole vyplnených dotazníkov, bolo na spracovanie odovzdaných 1886 dotazníkov, čo predstavuje 94,30 %-nú návratnosť z plánovaného počtu 2000 rozhovorov. Jeden respondent v tomto prieskume reprezentoval 2 383 obyvateľov SR zo sledovaného základného súboru populácie od 15 rokov vyššie.

Zloženie výberového súboru podľa charakteristík pohlavie, vek, národnosť, vzdelanie a socio-profesijná skupina je vyjadrené v tabuľke 1.

Tab. 1 Charakteristiky výberového súboru podľa kontrolovaných premenných

CHARAKTERISTIKY VÝBEROVÉHO SÚBORU		
POHLAVIE	početnosť	%
muži	904	47,9
ženy	982	52,1
VEK	početnosť	%
15 – 24 rokov	361	19,1
25 – 34 rokov	365	19,4
35 – 44 rokov	314	16,6
45 – 54 rokov	296	15,7
55 – 64 rokov	287	15,2
65 a viac rokov	263	13,9
NÁRODNOSŤ	početnosť	%
slovenská	1641	87
maďarská	179	9,5
iná	66	3,5
VZDELANIE	početnosť	%
základné	456	24,2
učňovské	515	27,3
stredné s maturitou	696	36,9
vysokoškolské	219	11,6
SOCIO-PROFESIJNÁ SKUPINA	početnosť	%
robotník	273	14,5
zamestnanec	584	31
podnikateľ	136	7,2
člen PD	22	1,2
nezamestnaný	159	8,4
dôchodca	419	22,2
iné	293	15,5
SPOLU	1886	100

2.2.2 Štruktúra súboru podľa viktimizácie respondentov konkrétnymi deliktami

Z hľadiska miery viktimizácie vybranými násilnými deliktami v kalendárnom roku 2008 bolo z nášho súboru 48 respondentov (2,5%) olúpených, 124 respondentov (6,6%) obeťami fyzického napadnutia, 100 respondentov (5,3%) obeťami týrania a 15 respondentov malo skúsenosť so sexuálnym násilím.

Z hľadiska výskytu jednoduchej alebo viacnásobnej viktimizácie (viac typov deliktov u 1 respondenta) sme respondentov prehľadne rozdelili na typy podľa toho, akým deliktom, resp. akou kombináciou deliktov boli v sledovanom období viktimizovaní. Takto sme vytvorili 6 skupín respondentov, podrobnejšie informácie o kombináciách deliktov, ktorých obeťami sa stali, sú uvedené v tabuľke 2.

Tab. 2 Štruktúra súboru podľa viktimizácie konkrétnymi deliktami

		Počet	Percent
Typ deliktu	žiadne z vybraných	1618	85,8
	fyzické napadnutie	66	3,5
	týranie	61	3,2
	aj fyzické napadnutie, aj týranie	21	1,1
	aj lúpež, aj fyzické napadnutie	19	1,0
	lúpež	12	0,6
	Spolu	1797	95,3
	Chýbajúce údaje	89	4,7
Spolu		1886	100,0

Z kombinácií vybraných násilných deliktov sa v našom súbore vyskytli súčasne u niektorých respondentov fyzické napadnutie spolu s týraním a fyzické napadnutie spolu s lúpežou. Ani jeden z respondentov nedeclaroval, že by sa stal v sledovanom období obeťou lúpeže aj týrania. Obete sexuálneho násillia sme do tejto analýzy vzhľadom na ich nízky počet nezaradili.

2.2.3 Charakteristika súboru obetí násilia

Analýzu dát sme realizovali na súbore tých respondentov, ktorí v rozhovore uviedli, že sa stali obeťami aspoň jedného zo skúmaných násilných deliktov. Selekciou tak vznikol súbor obetí násilia pozostávajúci zo 179 respondentov. Zloženie súboru obetí násilia podľa charakteristík pohlavie, vek, národnosť, vzdelanie a socio-profesijná skupina je vyjadrené v tabuľke 3.

Zloženie súboru obetí násilia podľa typu deliktu, akým boli viktimizované, vyjadruje tabuľka 4.

Tab. 3 Charakteristiky súboru obetí násilia

CHARAKTERISTIKY SÚBORU OBETÍ NÁSILIA		
POHLAVIE	početnosť	%
muži	84	46,9
ženy	95	53,1
VEK	početnosť	%
15 – 24 rokov	50	27,9
25 – 34 rokov	32	17,9
35 – 44 rokov	28	15,6
45 – 54 rokov	19	10,6
55 – 64 rokov	30	16,8
65 a viac rokov	20	11,2
NÁRODNOSŤ	početnosť	%
slovenská	155	86,6
maďarská	16	8,9
iná	8	4,5
VZDELANIE	početnosť	%
základné	59	33
učňovské	50	27,9
stredné s maturitou	54	30,2
vysokoškolské	16	8,9
SOCIO-PROFESIJNÁ SKUPINA	početnosť	%
robotník	18	10,1
zamestnanec	47	26,3
podnikateľ	7	3,9
člen PD	1	0,6
nezamestnaný	33	18,4
dôchodca	37	20,7
iné	36	20,1
SPOLU	179	100

Tab. 4 Zloženie súboru obetí násilia podľa typu deliktu

		Početnosť	Percent
Typ deliktu	fyzické napadnutie	66	36,9
	týranie	61	34,1
	aj fyzické napadnutie, aj týranie	21	11,7
	aj lúpež, aj fyzické napadnutie	19	10,6
	lúpež	12	6,7
	Spolu	179	100,0

2.3 Metodika výskumu

2.3.1 Štruktúra dopytovania

Dopytovanie sa realizovalo technikou štandardizovaného rozhovoru, terénny zber dát sa uskutočnil v dňoch 23. – 31. Januára 2009. Tematicky bolo rozdelené na niekoľko častí. V úvodnej časti rozhovoru sa respondenti vyjadrovali k demografickým otázkam a informovali, či sa stali obeťami niektorého zo skúmaných deliktov (krádež auta, krádež vecí z auta, krádež bicykla, vlámanie do obydľia, vlámanie do rekreačného objektu, lúpež, fyzické napadnutie bez vlastného zavinenia, znásilnenie a iné sexuálne násilie, týranie). Pre účely tejto štúdie sme sa z rozsahových dôvodov bližšie venovali len obeťam násilných deliktov.

V druhej fáze rozhovoru sme zisťovali okolnosti, za akých sa odohrali incidenty z kategórie násilných deliktov a respondenti sa vyjadrovali k následkom, ktoré na nich viktimizácia majetkovými a násilnými deliktami zanechala. Pod súhrnným pojmom „okolnosti viktimizácie“ uvádzame bližšie špecifiká situácie, za akých sa násilný incident medzi páchatelom a obeťou odohral. V rámci nášho výskumu sme sa venovali otázkam miesta, na akom sa incident stal, prítomnosti tretích osôb na mieste počas napadnutia, reakciám obetí v okamihu napadnutia a správaniu páchatel'a počas incidentu. Zisťovali sme tiež vzťah páchatel'a a obeť s možnosťou pomerne presnej identifikácie rodinných príslušníkov, pokiaľ boli páchatel'mi oni. Nerozlišovali sme, či bol páchatel' sám alebo išlo o viac páchatel'ov.

Následky viktimizácie sme sledovali vo viacerých oblastiach. Predpokladali sme zmeny dôvery obetí násilia k okoliu, ale aj zmeny sebadôvery a zmenu vnímania vlastných kompetencií ovplyvniť svoju bezpečnosť. Zamerali sme sa tiež na výskyt symptómov typických pre reakciu na intenzívny stres, ktoré sa podľa literárnych zdrojov vyskytujú

u obetí závažných udalostí najčastejšie: poruchy spánku, nervozita a podráždenosť, problémy so sústredením, neprimerané úľakové reakcie, vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa udalosti, pocity strachu alebo obavy z opakovania viktimizácie.

Pre obeť týrania sme pripravili špeciálnu časť dotazníka zameranú na zisťovanie záujmu a snahy okolia pomôcť im. Všetky obeť násilia sa v rozhovore vyjadrovali, či po násilnom incidente kontaktovali políciu alebo nie. Zaujímalo nás tiež, aké pohnútky ich motivovali čin polícii oznámiť, resp. neoznámiť a ich spokojnosť s prácou polície, ak sa na ňu obrátili. Respondenti, ktorí s prácou polície boli nespokojní, dostali priestor uviesť dôvody svojej nespokojnosti.

2.3.2 Prehľad použitých metód štatistickej analýzy dát

- Prvostupňové a druhostupňové triedenie (frekvencie a percentá)
- Mediány
- Sumačné indexy
- Štatistická interferencia:
 - chí-kvadrát test homogenity
 - Kramerovo V ako ukazovateľ vecnej signifikancie

3. Výsledky výskumu

3.1 Výskyt jednotlivých deliktov v súbore a vzťah vybraných demografických charakteristík obetí a miery viktimizácie

3.1.1 Obete lúpeže

V našom súbore sa v kalendárnom roku 2008 stalo obeťami lúpeže spolu 48 respondentov, čo je 2,5% z tých, ktorí na otázku týkajúcu sa lúpeže odpovedali. Najväčšia časť respondentov, ktorí mali skúsenosť s týmto deliktom, sa jeho obeťou stala raz, častosť deliktu vyjadrená mediánom je v hodnote 1,24. Zo sledovaných demografických charakteristík obetí (pohlavie, vek, národnosť, vzdelanie, príslušnosť k socio-profesijnej skupine) ani jedna sa neukázala byť štatisticky významným činiteľom výskytu viktimizácie. Až pri viacstupňovom triedení sa z hľadiska kritéria pohlavia a veku ukázali určité rozdiely v miere viktimizácie v rôznych vekových kategóriách olúpených mužov a žien. Kým medzi mužmi je najviac obetí lúpeže vo vekovej kategórii 65 a viac rokov (5,1%), u žien je najvyššia miera viktimizácie vo vekovej kategórii 35 – 44 rokov (4,5%). Najmenšiu mieru viktimizácie sme u mužských obetí lúpeže zistili vo vekovej kategórii 35 – 44 rokov (1,3%), u žien vo veku 45 – 54 rokov (0,6%). Štatistická ani vecná signifikancia týchto údajov sa však nepotvrdila

(muži: Chi-kvadrát (5) = 4,316 p = 0,505 V = 0,07; ženy: Chi-kvadrát (5) = 10,019 p = 0,075 V = 0,10).

Z hľadiska národnosti mierne zvýšené riziko olúpenia naznačujú údaje v skupine občanov inej ako slovenskej alebo maďarskej národnosti (slovenská nár. 2,3%, maďarská nár. 4,0%, iná 6,3%). Miera viktimizácie občanov maďarskej národnosti je tiež vyššia v porovnaní s mierou viktimizácie Slovákov. Štatistická ani vecná signifikancia sa však nepotvrdila.

3.1.2 Obete fyzického napadnutia

Obeťami fyzického napadnutia bez vlastného zavinenia sa v sledovanom období stalo 124 respondentov, teda 6,6% tých, ktorí na otázku týkajúcu sa tohto druhu viktimizácie odpovedali. Najväčšia časť respondentov, ktorí mali skúsenosť s týmto deliktom, sa jeho obeťou stala raz, častosť tohto typu viktimizácie vyjadrená mediánom je 1,4.

Tab. 5 Vzťah výskytu viktimizácie fyzickým napadnutím a veku

			Fyzické napadnutie		Spolu	
			áno	nie		
Vek	15 až 24 rokov	Počet	52	302	354	
		%	14,7%	85,3%	100,0%	
	25 až 34 rokov	Počet	21	335	356	
		%	5,9%	94,1%	100,0%	
	35 až 44 rokov	Počet	17	292	309	
		%	5,5%	94,5%	100,0%	
	45 až 54 rokov	Počet	12	275	287	
		%	4,2%	95,8%	100,0%	
	55 až 64 rokov	Počet	13	266	279	
		%	4,7%	95,3%	100,0%	
	65 a viac rokov	Počet	9	251	260	
		%	3,5%	96,5%	100,0%	
	Spolu		Počet	124	1721	1845
			%	6,7%	93,3%	100,0%

Štatisticky významne viac obetí fyzického napadnutia nájdeme medzi mužmi (8,3%) než medzi ženami (5,3%). Rovnako vzťah veku a viktimizácie fyzickým napadnutím je štatisticky signifikantný. Najviac je ním ohrozená veková kategória 15 – 24 rokov, kde miera viktimizácie dosiahla 14,7%. Najmenej obetí fyzického napadnutia sme zistili vo

vekovej kategórii 65 a viac rokov s mierou viktimizácie 3,5%. Celkovo údaje vyjadrujú trend rastúceho rizika fyzického napadnutia s klesajúcim vekom. Údaje pre všetky vekové kategórie sú v tabuľke 5.

Po zohľadnení kritéria pohlavia a veku obetí fyzického napadnutia zistíme rozdiely medzi mužmi a ženami v miere viktimizácie týmto deliktom. Fyzickým napadnutím sú najviac ohrození muži vo veku 15 – 24 rokov, kde miera viktimizácie dosahuje 18,4%. Najvyššiu mieru viktimizácie žien sme zistili v rovnakej vekovej kategórii, no dosahuje hodnotu 10,7%, čo je oproti mužom značný rozdiel. Kým u mužov je fyzickým napadnutím najmenej ohrozená veková kategória 45 – 54 rokov, teda muži stredného veku, s mierou viktimizácie 4,1%, u žien sme zistili najmenšie riziko viktimizácie fyzickým napadnutím vo vekovej kategórii 65 a viac rokov (2,1%). Údaje sú štatisticky a pre kategóriu mužov aj vecne významné (muži: $\chi^2(5) = 32,545$ $p < 0,001$ $V = 0,19$; ženy: $\chi^2(5) = 13,349$ $p = 0,020$ $V = 0,12$).

Štatisticky, hoci nie vecne významným sa ukázal byť vzťah medzi národnosťou obetí a mierou viktimizácie fyzickým napadnutím. Miera viktimizácie Slovákov dosiahla 6,1%, občanov maďarskej národnosti 8,3% a občanov inej ako slovenskej alebo maďarskej národnosti až 17,5%.

Vzdelanie sa ukázalo byť z hľadiska rizika viktimizácie fyzickým napadnutím ako štatisticky (aj keď nie vecne) významné. Najviac obetí fyzického napadnutia sme zistili v kategórii respondentov so základným vzdelaním, kde miera viktimizácie dosiahla 11,7%. Fyzickým napadnutím najmenej ohrozenou kategóriou je kategória vysokoškolsky vzdelaných respondentov s mierou viktimizácie 2,8%. Údaje o všetkých vzdelanostných kategóriách vyjadrujú trend klesajúceho rizika viktimizácie fyzickým napadnutím so stúpajúcim vzdelaním.

Príslušnosť k určitej socio-profesijnej skupine sa z hľadiska rizika viktimizácie fyzickým napadnutím ukázala byť štatisticky, nie však vecne významná. Najviac obetí fyzického napadnutia sme zistili v kategórii nezamestnaných, kde miera viktimizácie dosiahla 14%. Najmenej obetí fyzického napadnutia sme zistili v kategórii dôchodcov, a to 3,9%.

3.1.3 Obete týrania

S týraním malo v sledovanom období v našom súbore skúsenosť spolu 100 respondentov, čo je 5,3% z tých, ktorí na otázku týkajúcu sa týrania odpovedali. Keďže týranie predstavuje dlhodobé násilie voči týranej osobe, nevyjadrujeme pri tomto type násillia jeho častosť.

Zo všetkých 100 obetí týrania z nášho súboru bolo 22 mužov a 78 žien. Podľa našich údajov muži boli viktimizovaní v miere 2,4% a ženy v miere 8%. Významne viac obetí

týrania teda nájdeme medzi ženami (Chi-kvadrát (1) = 28,506 $p < 0,001$ $V = 0,12$). Po viacstupňovom triedení sme zistili, že z mužov boli týraním najviac ohrození respondenti vo vekových kategóriách 15 – 24 rokov a 65 a viac rokov s mierou viktimizácie zhodne 4,2%. Zo žien boli najviac ohrozené vekové kategórie 55 – 64 rokov s mierou viktimizácie 9,8% a 25 – 34 rokov s mierou viktimizácie 9%.

Národnosť ani vzdelanie nie sú v súvislosti s viktimizáciou týraním štatisticky významnými premennými. Hoci v údajoch badať mierny náznak tendencie stúpajúceho rizika viktimizácie týraním s klesajúcim vzdelaním, rozdiely medzi jednotlivými kategóriami sú príliš tesné. Štatisticky, nie však vecne signifikantná je príslušnosť k určitej socio-profesijnej skupine vo vzťahu k riziku viktimizácie týraním. Zo socio-profesijných skupín je týraním najviac ohrozená kategória nezamestnaných s mierou viktimizácie 11,9%. Relatívne vysokú mieru viktimizácie týraním (6%) možno pozorovať aj v kategórii dôchodcov. Najmenej obetí týrania sme zistili v kategórii podnikateľov, a to 0,7%.

3.1.4 Obete sexuálneho násillia

V sledovanom období sa v našom súbore stalo obeťami sexuálneho násillia 14 respondentiek, teda 0,8% tých, ktorí na otázku týkajúcu sa tohto druhu viktimizácie odpovedali. Najväčšia časť respondentov, ktorí mali skúsenosť s týmto deliktom, sa jeho obeťou stala raz, dve respondentky viac ako trikrát. Časť tohto typu viktimizácie vyjadrená mediánom je 1,4. Vzhľadom na nízku početnosť skupiny obetí sexuálneho násillia sme túto nepodrobili ďalšej štatistickej analýze.

3.2 Psychologické následky viktimizácie

3.2.1 Zmeny vzťahu obetí k okoliu a vnímania seba vyvolané viktimizáciou

U respondentov, ktorí sa stali v sledovanom období obeťami násillia, sme zisťovali, ako viktimizácia ovplyvnila ich vzťah k okoliu a vnímanie seba. Konkrétne sme sa zamerali na dôveru k okoliu a sebadôveru a vnímanie svojich kompetencií ovplyvniť svoju bezpečnosť. Z hľadiska niektorých vybraných premenných sme pre všetky kategórie respondentov vypočítali tzv. index dôvery, resp. index sebadôvery, ktorý vyjadruje mieru ovplyvnenia dôvery viktimizáciou. Index je vyjadrený prostredníctvom mediánu. Vzhľadom na rozdielnu štruktúru dopytovania obetí týrania tieto nie sú zahrnuté do tejto časti analýzy dát.

Viac ako polovica všetkých obetí násillia (50,9%) deklarovala, že po viktimizácii menej dôverujú svojmu okoliu. U 48,2% respondentov k zmene dôvery k okoliu vplyvom

viktimizácie nedošlo, pričom 26,4% mu naďalej nedôveruje a 21,8% mu naďalej dôveruje. 0,9% respondentov deklarovalo, že svojmu okoliu po viktimizácii dôveruje viac, údaj je však nutné brať s rezervou, pretože ide o jednu osobu.

Sebadôvera sa nezmenila u 64,2% respondentov, pričom 50% si naďalej verí a 14,2% si neverilo ani pred skúsenosťou s násilím. Pokles sebadôvery deklarovalo 21,7% a nárast 14,2% respondentov.

Z hľadiska pohlavia sme nezistili významné rozdiely medzi mužmi a ženami v zmene dôvery k okoliu a zmeny sebadôvery vplyvom viktimizácie, avšak významnejšou premennou v tejto súvislosti je vek. Vo všetkých vekových kategóriách sa najväčšia časť respondentov vyjadrila, že vplyvom viktimizácie svojmu okoliu dôverujú menej. Podiel týchto odpovedí v jednotlivých kategóriách sa pohybuje v rozmedzí 40 – 55%. Z tohto trendu sa vymyká iba kategória respondentov vo veku 65 a viac rokov, z ktorých svojmu okoliu dôveruje menej až 77,8% z nich. U zvyšných 22,2% z tejto vekovej kategórie k zmene dôvery k okoliu vplyvom viktimizácie nedošlo, pričom mu naďalej nedôverujú. Táto veková kategória je jediná, kde respondenti uviedli iba tieto dve odpovede. V ostatných vekových kategóriách sme zaznamenali v značnej miere aj odpovede, podľa ktorých respondenti svojmu okoliu naďalej dôverujú. Štatistická ani vecná signifikancia týchto údajov sa však nepotvrdila.

Index dôvery vypočítaný pre každú vekovú kategóriu vyjadruje mieru ovplyvnenia dôvery jednotlivých kategórií respondentov k okoliu. Z hľadiska kritéria veku je najzaujímavejšia kategória respondentov vo veku 65 a viac rokov, ktorej index dôvery k okoliu má hodnotu -85,11 čo naznačuje, že u respondentov v tejto vekovej kategórii došlo k významnému posunu k negatívnemu vnímaniu okolia. Index dôvery s vysokou absolútnou hodnotou (-64,53) na zápornej osi sme zistili aj u respondentov vo vekovej kategórii 25 – 34 rokov.

Údaje o sebadôvere vo vzťahu k veku naznačujú zaujímavé tendencie. Pokles sebadôvery po viktimizácii bol najnižší v kategórii 15 – 24-ročných, kde túto odpoveď zvolilo iba 10,5% respondentov. Toto percento je najnižšie zo všetkých vekových kategórií pre túto odpoveď. Avšak vo vekovej kategórii 65 a viac rokov takto odpovedalo najviac respondentov, a zároveň je tento údaj najvyšší zo všetkých vekových kategórií. Ďalšou zaujímavosťou je množstvo respondentov v jednotlivých kategóriách, ktorí odpovedali, že ich sebadôvera sa nezmenila, pričom si naďalej veria. Najmenej takýchto respondentov sme zistili vo vekovej kategórii 65 a viac rokov (11,1%) a najviac v kategóriách 15 – 24 rokov, 25 – 34 rokov a 35 – 44 rokov, kde sa podiel týchto respondentov pohyboval v rozmedzí 57,9 – 61,1%. Údaje sú štatisticky aj vecne signifikantné a napovedajú, že v mladších vekových kategóriách je sebadôvera podstatne vyššia než vo vyšších vekových kategóriách, a je navyše aj menej ovplyvniteľná viktimizáciou. Presné údaje znázorňuje tabuľka 6.

Tab. 6 Vplyv viktimizácie na sebadôveru respondentov vo vzťahu k ich veku

			Dôvera sebe				Spolu
			menej dôverujem sebe samému	neverím si, moja sebadôvera sa nezmenila	verím si, moja sebadôvera sa nezmenila	viac dôverujem sebe samému	
Vek	15 až 24 rokov	Počet	4	4	22	8	38
		%	10,5%	10,5%	57,9%	21,1%	100,0%
	25 až 34 rokov	Počet	4	1	11	2	18
		%	22,2%	5,6%	61,1%	11,1%	100,0%
	35 až 44 rokov	Počet	4	1	12	3	20
		%	20,0%	5,0%	60,0%	15,0%	100,0%
	45 až 54 rokov	Počet	3	5	2		10
		%	30,0%	50,0%	20,0%		100,0%
	55 až 64 rokov	Počet	3	2	5	1	11
		%	27,3%	18,2%	45,5%	9,1%	100,0%
	65 a viac rokov	Počet	5	2	1	1	9
		%	55,6%	22,2%	11,1%	11,1%	100,0%
	Spolu	Počet	23	15	53	15	106
		%	21,7%	14,2%	50,0%	14,2%	100,0%

Chíkvadrát(15) = 28,509 p = 0,019 V = 0,30

Index sebadôvery vypočítaný pre každú vekovú kategóriu vyjadruje mieru ovplyvnenia sebadôvery viktimizáciou u jednotlivých kategórií respondentov. Z hľadiska kritéria veku je najzaujímavejšia kategória respondentov vo veku 65 a viac rokov, ktorej index sebadôvery má hodnotu -61,71 čo naznačuje, že u respondentov v tejto vekovej kategórii došlo k významnému poklesu sebadôvery.

Z hľadiska národnosti ani vzdelania sme nezistili žiadne významné rozdiely medzi jednotlivými kategóriami.

Z hľadiska príslušnosti respondentov k socio-profesijným skupinám sa síce neukázali štatisticky významné rozdiely medzi kategóriami, ale údaje naznačujú zaujímavé tendencie. V kategórii robotníkov najmenej respondentov menej dôveruje po viktimizácii svojmu okoliu. Najviac z nich deklarovalo, že ich dôvera k okoliu sa nezmenila, pričom mu naďalej veria. Tieto dva údaje sú zároveň aj najvýraznejšími hodnotami pri jednotlivých odpovediach z pohľadu všetkých kategórií, teda najmenší pokles dôvery k okoliu bol zistený v kategórii robotníkov a najvyšší podiel tých, ktorí okoliu naďalej veria zo všetkých kategórií je zistený v kategórii robotníkov. Naopak v kategórii dôchodcov sme zistili presne opačné tendencie

ako medzi robotníkmi. 81,3% dôchodcov dôveruje svojmu okoliu menej, čo je zároveň najvyšší údaj pre túto odpoveď zo všetkých kategórií. Najmenej dôchodcov sa vyjadrilo, že okoliu naďalej veria, pričom tento údaj je zas najnižší zo všetkých skúmaných kategórií vo vzťahu k danej odpovedi.

Index dôvery vyjadrujúci pokles dôvery k okoliu pre každú kategóriu naznačuje, že najväčšia zmena nastala v kategórii dôchodcov. Index dôvery pre túto kategóriu má hodnotu -86,60. Značný pokles dôvery k okoliu a teda vysokú absolútnu hodnotu indexu dôvery na zápornej osi (-64,27) sme zistili aj v kategórii nezamestnaných.

Najväčší pokles sebadôvery sme zistili opäť u dôchodcov, z ktorých sa takto vyjadrilo 46,7%. Tento údaj je najvyšší zo všetkých kategórií (vo vzťahu k danej odpovedi) a zároveň túto odpoveď zvolilo najviac respondentov z danej kategórie. Najviac tých, ktorí si aj po útoku stále veria, je v kategóriách robotníkov a podnikateľov. Tieto dva údaje sú najvyššie zo všetkých kategórií a zároveň tak odpovedalo najviac respondentov z každej z dvoch uvedených kategórií. Štatistická ani vecná signifikancia údajov sa nepotvrdila.

Index sebadôvery pre kategóriu dôchodcov tiež naznačuje, že u týchto respondentov došlo k značnému poklesu sebadôvery vplyvom viktimizácie. Hodnota indexu je -51,27 a ide o najvyššiu absolútnu hodnotu zo všetkých kategórií.

Tab. 7 Vzťah typu viktimizácie a zmeny dôvery obeť k okoliu

			Dôvera okoliu				Spolu
			menej dôverujem svojmu okoliu	nedôverujem mu, moja dôvera voči môjmu okoliu sa nezmenila	dôverujem mu, moja dôvera voči môjmu okoliu sa nezmenila	viac dôverujem svojmu okoliu	
TYP	fyzické napadnutie	Počet	28	12	21	1	62
		%	45,2%	19,4%	33,9%	1,6%	100,0%
	aj fyzické napadnutie, aj týranie	Počet	6	11	1		18
		%	33,3%	61,1%	5,6%		100,0%
	aj lúpež, aj fyzické napadnutie	Počet	13	4	2		19
		%	68,4%	21,1%	10,5%		100,0%
	lúpež	Počet	9	2			11
		%	81,8%	18,2%			100,0%
Spolu		Počet	56	29	24	1	110
		%	50,9%	26,4%	21,8%	,9%	100,0%

Z hľadiska typu viktimizácie a zmeny dôvery k okoliu sme zaznamenali významné rozdiely. Ako vidno v tabuľke 6, najviac respondentov, ktorých dôvera k okoliu vplyvom viktimizácie klesla, je v kategórii obetí, ktoré zažili v sledovanom období lúpež (bez kombinácie). Týchto respondentov je až 81,8%. Zaujímavosťou je, že všetky obeť lúpeže bez kombinácie uviedli odpovede, podľa ktorých je zrejme, že svojmu okoliu nedôverujú, či už vplyvom viktimizácie, alebo nedôverovali už pred lúpežou. Ani jeden z nich sa nevyjadril, že svojmu okoliu dôveruje. Vysoký podiel respondentov, ktorých dôvera k okoliu klesla, je aj medzi obeťami lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím (68,4%). Najviac respondentov, ktorí okoliu nedôverovali ani pred viktimizáciou, bolo medzi obeťami fyzického napadnutia v kombinácii s týraním (61,1%), no v tejto kategórii nebolo toľko tých, ktorých dôvera k okoliu klesla (33,3%). V kategórii obetí fyzického napadnutia bez kombinácie najviac respondentov dôveruje okoliu menej a tretina respondentov z tejto kategórie okoliu naďalej dôveruje. Presné údaje sú vyjadrené v tabuľke 7.

Podľa indexu dôvery vypočítaného pre kategórie respondentov podľa typu viktimizácie môžeme vidieť, že najviac dôvera respondentov k okoliu poklesla u obetí lúpeže bez kombinácie, pre ktoré má index hodnotu -87,81. Podobne je na tom aj kategória obetí lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím, ktorej index dôvery má hodnotu -76,35.

V oblasti sebadôvery sme nezaznamenali významné rozdiely medzi kategóriami respondentov podľa typu viktimizácie. Zaujímavé sú tu však údaje, podľa ktorých obeť fyzického napadnutia bez kombinácie a obeť lúpeže bez kombinácie najčastejšie uvádzajú (viac než polovica respondentov v oboch kategóriách), že ich sebadôvera sa vplyvom viktimizácie nezmenila, pričom si naďalej veria. Respondenti s kombinovanou viktimizáciou (fyzické napadnutie aj týranie; fyzické napadnutie aj lúpež) sú vo svojich vyjadreniach opatrnejší a ich odpovede sú rovnomernejšie rozdelené, teda počty respondentov sa pod hlavičkami konkrétnych odpovedí veľmi nelíšia.

Okrem vplyvu viktimizácie na dôveru respondentov k okoliu a na sebadôveru sme zisťovali, aký vplyv má skúsenosť s násilím na odhad vlastných kompetencií obetí ovplyvniť svoju bezpečnosť.

V čase dopytovania, teda po viktimizácii, sa vyjadrilo 3,9% respondentov, že svoju bezpečnosť môžu úplne ovplyvniť, 22,3% respondentov bolo toho názoru, že svoju bezpečnosť skôr môžu ako nemôžu ovplyvniť, 26,8% uviedlo, že ju skôr nemôžu ako môžu ovplyvniť. 5,6% respondentov si myslí, že svoju bezpečnosť vôbec nemôžu ovplyvniť. 5% respondentov sa k otázke nevedelo vyjadriť.

Keď mali respondenti posúdiť, ako tieto svoje kompetencie vnímali predtým, než sa stali obeťami násilia, až 15% respondentov si pred útokom myslelo, že svoju bezpečnosť môžu úplne ovplyvniť. 17,3% respondentov malo pocit, že skôr môžu ako nemôžu ovplyvniť svoju bezpečnosť a 17,9% bolo názoru, že svoju bezpečnosť skôr nemôžu ako môžu ovplyvniť. 10,1% respondentov malo aj pred viktimizáciou pocit, že svoju bezpečnosť vôbec nemôžu ovplyvniť. 3,4% respondentov sa k otázke nevedelo vyjadriť.

Keď sme odpovede respondentov na obe otázky vyjadrili mediánom, zistili sme, že odpovede týkajúce sa obdobia pred viktimizáciou vyjadruje hodnota 8,90 a odpovede týkajúce sa súčasnosti hodnota -5,25. To znamená, že vplyvom viktimizácie došlo u respondentov k posunu vnímania ich kompetencií ovplyvniť vlastnú bezpečnosť smerom k negatívnemu pólu. Keď sme posúdili respondentov oddelene podľa pohlaví, zistili sme, že sa medzi sebou líšia v zmene odhadu svojich kompetencií ovplyvňovania svojej bezpečnosti. Odpovede mužov pred viktimizáciou vyjadroval medián 16,03, po viktimizácii to bol medián -4,2. Ženy pred viktimizáciou vyjadroval medián 0,00 a po viktimizácii -7,00. U oboch kategórií respondentov došlo vplyvom viktimizácie k posunu vnímania týchto kompetencií smerom k negatívnemu pólu, avšak viac negativistické boli ženy, kým u mužov zas došlo k väčšiemu posunu (pred viktimizáciou si boli svojimi kompetenciami istejší než ženy).

Z hľadiska rozdelenia obetí násilia podľa typov viktimizácie sa teraz budeme venovať tomu, ako obeť jednotlivých typov viktimizácie odhadujú svoje kompetencie ovplyvniť svoju bezpečnosť a tiež vplyvu prežitého násilia na zmenu tohto odhadu.

Tab. 8 Odhad kompetencií ovplyvniť svoju bezpečnosť podľa druhu deliktu – pred viktimizáciou

			Pred viktimizáciou				Spolu
			vôbec nemôžem ovplyvniť	skôr nemôžem ovplyvniť	skôr môžem ovplyvniť	môžem úplne ovplyvniť	
TYP	fyzické napadnutie	Počet	13	16	13	19	61
		%	21,3%	26,2%	21,3%	31,1%	100,0%
	aj fyzické napadnutie, aj týranie	Počet	3	9	3	3	18
		%	16,7%	50,0%	16,7%	16,7%	100,0%
	aj lúpež, aj fyzické napadnutie	Počet		2	10	5	17
		%		11,8%	58,8%	29,4%	100,0%
	lúpež	Počet	2	5	5		12
		%	16,7%	41,7%	41,7%		100,0%
	Spolu	Počet	18	32	31	27	108
		%	16,7%	29,6%	28,7%	25,0%	100,0%

Chi-kvadrát (9) = 21,500 p = 0,011 V = 0,26

Z hľadiska výskytu jednotlivých odpovedí v skúmaných kategóriách sme zistili najväčší výskyt tých, ktorí mali pocit, že môžu úplne ovplyvniť svoju bezpečnosť, medzi obeťami fyzického napadnutia bez kombinácie. V tejto kategórii bolo 31,1% respondentov s takýmto odhadom. Najväčší podiel respondentov, ktorí pred viktimizáciou mali pocit, že skôr môžu ovplyvniť svoju bezpečnosť, sme zistili medzi obeťami lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím, medzi ktorými bolo 58,8% respondentov s týmto odhadom. 50% obeť fyzického napadnutia v kombinácii s týraním malo pred viktimizáciou pocit, že svoju

bezpečnosť skôr nemôžu ovplyvniť, pričom tento údaj je najvyšší zo všetkých kategórií obetí. Krajne negatívne odpovede vystihujúce obdobie pred viktimizáciou („mal/a som pocit že svoju bezpečnosť vôbec nemôžem ovplyvniť“) zvolili vo všetkých kategóriách menšie podiely respondentov než ostatné odpovede, rozdiely medzi kategóriami sú tesné. Ani jednu takúto odpoveď sme nezaznamenali u obetí lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím. Pre lepšiu názornosť uvádzame údaje v prehľadnej tabuľke 8.

Po viktimizácii bola krajne pozitívna odpoveď (v znení „svoju bezpečnosť môžem úplne ovplyvniť“) najzriedkavejšou a vo všetkých kategóriách ju uviedol najmenší podiel respondentov. Najväčší podiel respondentov, ktorí po viktimizácii uviedli, že skôr môžu ovplyvniť svoju bezpečnosť, sme zistili medzi obeťami lúpeže bez kombinácie (55,6%) a medzi obeťami lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím (47,1%). Najviac respondentov, ktorí po viktimizácii uviedli, že svoju bezpečnosť skôr nemôžu ovplyvniť, sme zistili v kategórii obetí fyzického napadnutia bez kombinácie (48,3%) a v kategórii obetí fyzického napadnutia v kombinácii s týraním (47,4%). Krajne negatívna odpoveď nebola v kategóriách silno zastúpená, najväčší podiel respondentov s týmto názorom sme zistili v kategórii obetí fyzického napadnutia v kombinácii s týraním. Medzi obeťami lúpeže bez kombinácie sme nezaznamenali ani jednu takúto odpoveď. Pre lepšiu prehľadnosť uvádzame údaje v tabuľke 9.

Tab. 9 Odhad kompetencií ovplyvniť svoju bezpečnosť podľa druhu deliktu – po viktimizácii

			Po viktimizácii				Spolu	
			vôbec nemôžem ovplyvniť	skôr nemôžem ovplyvniť	skôr môžem ovplyvniť	môžem úplne ovplyvniť		
TYP	fyzické napadnutie	Počet	5	29	20	6	60	
		%	8,3%	48,3%	33,3%	10,0%	100,0%	
	aj fyzické napadnutie, aj týranie	Počet	3	9	7		19	
		%	15,8%	47,4%	36,8%		100,0%	
	aj lúpež, aj fyzické napadnutie	Počet	2	6	8	1	17	
		%	11,8%	35,3%	47,1%	5,9%	100,0%	
	lúpež	Počet		4	5		9	
		%		44,4%	55,6%		100,0%	
	Spolu		Počet	10	48	40	7	105
			%	9,5%	45,7%	38,1%	6,7%	100,0%

Chí-kvadrát (9) = 6,654 p = 0,673 V = 0,15

3.2.2 Symptómy špecifické pre reakciu na stres pociťované obeťami násilia

U našich respondentov, ktorí sa stali obeťami násilia, sme zisťovali výskyt následkov psychickej traumatizácie vo forme obťažujúcich symptómov. Respondenti dostali možnosť zvoliť neobmedzený počet z nasledovných ponúknutých možností: poruchy spánku, nervozita a podráždenosť, problémy so sústredením, neprimerané úľakové reakcie, vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa udalosti, pocity strachu alebo obavy z opakovania situácie, iné, žiadne. Na túto otázku odpovedalo celkom 109 obetí násilia, z nich bolo 68 mužov a 41 žien. Vzhľadom na neobmedzený počet možností odpovedať súčet odpovedí prevyšuje 100%.

Zo všetkých respondentov najviac prežívalo pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie, túto odpoveď zvolilo 40% z nich. Ako druhý najrozšírenejší symptóm udávali respondenti nervozitu a podráždenosť v miere 22% a neprimerané úľakové reakcie v miere 21%. 38% respondentov nezažívalo žiadne ťažkosti.

Z hľadiska výskytu uvedených symptómov sme zaznamenali interpohlavné rozdiely, ktoré sú vyjadrené v prehľadnej tabuľke 10.

Tab. 10 Výskyt symptómov špecifických pre reakciu na stres u mužov a žien

Symptómy:	muži		ženy	
	počet	%	počet	%
Poruchy spánku	1	1,5	16	39
Nervozita, podráždenosť	12	17,6	10	24,4
Problémy so sústredením	7	10,3	4	9,8
Neprimerané úľakové reakcie	12	17,6	9	22
Vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa udalosti	10	14,7	6	14,6
Pocity strachu, obavy z opakovania situácie	23	33,8	17	41,5
Iné	2	2,9	1	2,4
Žiadne	30	44,1	8	19,5
Spolu	97	142,6	71	173,2

Z hľadiska veku respondentov bolo zloženie našej vzorky nasledovné: 40 respondentov vo veku 15 – 24 rokov, 19 respondentov vo veku 25 – 34 rokov, taktiež 19 respondentov vo veku 35 – 44 rokov, 10 respondentov vo veku 45 – 54 rokov, 13 respondentov vo veku 55 – 64 rokov a 8 respondentov vo veku 65 a viac rokov.

Údaje o výskyte symptómov spojených s následkami traumatizácie u obetí násillia rôznych vekových kategórii naznačujú, že niektoré symptómy sú príznačnejšie pre určité vekové kategórie než iné. Napríklad poruchami spánku po viktimizácii viac trpia vyššie vekové kategórie, vysoký výskyt porúch spánku sme zistili u respondentov vo vekových kategóriách 45 – 54 rokov a 55 – 64 rokov. Naopak u mladších respondentov sú poruchy spánku najmenej uvádzaným symptómom, túto tendenciu prejavujú vekové kategórie 15 – 24 rokov, 25 – 34 rokov a 35 – 44 rokov. Najviac uvádzaným symptómom boli takmer vo všetkých vekových kategóriách (s výnimkou kategórie 45 – 54-ročných) pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie. Najmenej trpela postviktimačnými symptómami kategória respondentov vo veku 45 – 54 rokov, z ktorých až 50% nezažívalo žiadne ťažkosti. Naopak najviac prežívala postviktimačné ťažkosti kategória respondentov 65-ročných a starších, z ktorých ani jeden nedeclaroval, že by netrpel žiadnym z uvedených symptómov.

Z hľadiska typu viktimizácie na otázky týkajúce sa postviktimačných symptómov odpovedalo 59 obetí fyzického napadnutia bez kombinácie, 19 obetí fyzického napadnutia aj týrania, 19 obetí lúpeže aj fyzického napadnutia a 12 obetí lúpeže. Obete týrania bez kombinácie v tejto analýze nie sú zahrnuté, pretože sa im budeme venovať osobitne. Najviac respondentov postihnutých postviktimačnými symptómami sme zistili medzi obeťami fyzického napadnutia v kombinácii s týraním, z ktorých iba 5,3% nezažívalo žiadne ťažkosti. Najmenej respondentov s postviktimačnými symptómami bolo medzi obeťami fyzického napadnutia bez kombinácie, z ktorých nezažívalo žiadne ťažkosti 45,8%. Vo všetkých kategóriách boli najrozšírenejším symptómom pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie. U obetí lúpeže v kombinácii s fyzickým napadnutím sa v značnej miere vyskytovali neprimerané úľakové reakcie (38,6%) a u obetí kombinácie týrania a fyzického napadnutia poruchy spánku (57,9%).

Z obetí týrania, ktorých údaje analyzujeme zvlášť, zažívala viac ako polovica pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie (54,6%). Nervozitu a podráždenosť uviedlo 46,4% z nich, 41,2% respondentov trpelo poruchami spánku. Približne po jednej štvrtine respondentov si sťažovalo na problémy so sústredením, neprimerané úľakové reakcie a vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa viktimizácie. Iba 6,2% respondentov nezažívalo žiadne ťažkosti.

U týraných mužov sa z postviktimačných symptómov najčastejšie vyskytovala nervozita a podráždenosť, ktorou trpelo 40% z nich. 35% týraných mužov zažívalo neprimerané úľakové reakcie a trpelo pocitmi strachu a obavami z opakovania viktimizácie. 30% mužov trpelo poruchami spánku a problémami so sústredením a pätina vnucujúcimi sa myšlienkami týkajúcimi sa viktimizácie. Iba 5% týraných mužov nezažívalo žiadne ťažkosti.

Z postviktimačných ťažkostí týrané ženy najčastejšie prežívali pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie, ktorými trpelo takmer 60% z nich. Takmer polovica žien zažívala nervozitu a podráždenosť a 44,2% trpelo poruchami spánku. Približne každá štvrtá týraná žena zažívala problémy so sústredením, vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa viktimizácie a neprimerané úľakové reakcie. Iba 6,5% z nich nezažívalo žiadne ťažkosti.

Záver

V kalendárnom roku 2008 malo v našom súbore skúsenosť s vybranými násilnými deliktami 15,2% respondentov, z ktorých 2,5% zažilo v sledovanom období lúpež, 6,6% fyzické napadnutie bez vlastného zavinenia, 5,3% týranie a 0,8% sexuálne násilie.

Lúpežou bola najviac zasiahnutá veková kategória najmladších respondentov 15 – 24 rokov a respondentov pred dôchodkovým vekom, resp. v dôchodkovom veku 55 – 64 rokov. Napriek všeobecnému predpokladu, že lúpeže sa odohrávajú tam, kde je pravdepodobnosť hodnotnejšieho lupu, boli podľa našich výsledkov najčastejšie olúpení nezamestnaní a dôchodcovia. Významnejšie rozdiely v miere viktimizácie mužov a žien sa nepreukázali.

Medzi obeťami fyzického napadnutia bez vlastného zavinenia nachádzame významne viac mužov (8,3%) ako žien (5,3%). Vzťah veku a rizika fyzického napadnutia sa ukázal byť štatisticky významný, pričom údaje vyjadrujú trend rastúceho rizika viktimizácie s klesajúcim vekom. Najviac sú fyzickým napadnutím ohrozené osoby najmladšej skúmanej vekovej kategórie (15 – 24 rokov), ktorá niekoľkonásobne preyšuje každú z ostatných. Z hľadiska národnosti sme niekoľkonásobne viac obetí fyzického napadnutia zaznamenali medzi respondentmi inej ako slovenskej alebo maďarskej národnosti, pričom do tohto údaja sa môže premietiť sociálna patológia marginalizovaných skupín. Údaje o vzdelaní respondentov naznačujú tendenciu klesajúceho rizika fyzického napadnutia so stúpajúcim vzdelaním.

S týraním malo v sledovanom období skúsenosť približne trikrát viac žien ako mužov, pričom najviac boli týraním ohrozené ženy vo veku 25 – 34 rokov a 55 – 64 rokov. Medzi mužmi boli najohrozenejšími najmladšia a najstaršia zo skúmaných vekových kategórií. Z hľadiska zaradenia do socio-profesijných skupín sme zistili najviac obetí týrania medzi nezamestnanými a výskyt obetí týrania medzi dôchodcami bol tiež vyšší. Naopak najmenej obetí týrania bolo medzi podnikateľmi. Tieto údaje podporujú predpoklad, že priestor pre týranie, ktorého súčasťou je absolútna kontrola týrajúcej osoby nad týranou, je tam, kde týraná osoba nemá vlastné ekonomické zázemie (alebo ho má obmedzené) a je materiálne odkázaná na osobu, ktorá svoju pozíciu zneužíva.

Skúsenosť so sexuálnym násilím v sledovanom období priznalo iba 14 žien, teda 0,8% nášho súboru, avšak predpokladáme, že tento nízky údaj je zapríčinený metodologickými limitmi prieskumu. Dopytovanie sa realizovalo tvárou v tvár, čím neboli vytvorené vhodné

podmienky na rozhovor o tak osobnej téme, akou je skúsenosť so sexuálnou agresiou. Navyše tento druh viktimizácie patrí k tým najzávažnejším, kedy obeť trpí vážnymi (nielen) psychickými následkami a spracovanie takejto skúsenosti vyžaduje dlhší čas. V rámci nášho dopytovania sme zisťovali viktimizáciu, ktorá sa odohrala najviac 12 mesiacov pred dopytovaním, čo môže byť v prípade znásilnenia príliš krátky čas na to, aby obeť viktimizáciu dokázala do takej miery spracovať, aby o nej dokázala hovoriť s anketárom.

Viac ako polovica (50,9%) obetí násilia deklarovala, že po viktimizácii menej dôverujú svojmu okoliu. U takmer polovice respondentov k zmene dôvery k okoliu nedošlo, avšak viac ako štvrtina uviedla, že svojmu okoliu nedôverovali ani pred viktimizáciou.

Zvláštnosťou sú v tomto ohľade seniori (vo veku 65 a viac rokov), z ktorých ani jediný neuviedol, že svojmu okoliu dôveruje. Viac ako tri štvrtiny z nich svojmu okoliu dôverujú menej, u ostatných k zmene dôvery k okoliu nedošlo, pričom mu naďalej nedôverujú.

Skúsenosť s násilím najviac poznačila dôveru k okoliu u obetí lúpeže (81,8%) a u respondentov, ktorí sa v sledovanom období stali obeťmi lúpeže aj fyzického napadnutia (68,4%) bez vlastného zavinenia.

Takmer polovica obetí týrania (46,2%) svojmu okoliu vplyvom viktimizácie dôveruje menej, u polovice sa dôvera k okoliu nezmenila, pričom väčšia časť z týchto osôb mu nedôverovala ani predtým, než zažili týranie.

Údaje podporujú hypotézu, že u obetí násilia sa prejavuje znížená dôvera k okoliu vyvolaná viktimizáciou, avšak predpoklad, že najčastejšie sa bude znížená dôvera k okoliu prejavovať u obetí opakovaného násilia, nie je našimi výsledkami podporený. Najviac respondentov, ktorých dôvera k okoliu vplyvom viktimizácie klesla, bolo medzi obeťmi lúpeže a obeťmi, ktoré zažili lúpež aj fyzické napadnutie, pričom medzi obeťmi týrania, ktoré bezpochyby opakovaným násilím je, sme takéto výrazné zmeny nezaznamenali. To naznačuje, že pokles dôvery k okoliu po viktimizácii nie je ovplyvnený iba tým, že obeť bola vystavená opakovanému násiliu, ale bude ovplyvnený aj inými okolnosťami, za akých sa delikt odohral. Pre lúpež aj fyzické napadnutie sa zdá byť typickejšia realizácia v momente prekvapenia než je tomu napríklad u domáceho násilia, kde incidentom zväčša predchádza návestie konfliktu, ktorý vyeskaluje do fyzického útoku. Táto úvaha je však zatiaľ iba v štádiu hypotézy, ktorá môže byť v budúcnosti preskúmaná.

Sebadôvera sa u väčšiny respondentov nezmenila, k jej poklesu došlo u viac ako jednej pätiny obetí násilia. Najnižší pokles sebadôvery sme zistili u respondentov vo veku 15 – 24 rokov, najvyšší u seniorov vo veku 65 a viac rokov. Celkovo výsledky ukazujú, že sebadôvera je podstatne vyššia v mladších vekových kategóriách než v starších a je zároveň menej ovplyvniteľná viktimizáciou.

Medzi respondentmi, ktorí zažili v sledovanom období lúpež aj fyzické napadnutie, bolo viac takých, ktorých sebadôvera vplyvom viktimizácie klesla v porovnaní s tými, ktorí zažili iba jeden z uvedených deliktov.

Zvláštnosťou obetí týrania z nášho súboru boli zmeny sebadôvery vyvolané viktimizáciou. Respondentov, ktorých sebadôvera vplyvom tejto skúsenosti vzrástla je viac ako tých, ktorých sebadôvera klesla.

Údaje čiastočne podporujú hypotézu, že viktimizácia násilím vyvoláva u obetí pokles sebadôvery. Tento jav sme zistili najčastejšie u obetí, ktoré zažili lúpež aj fyzické napadnutie, alebo jeden z uvedených násilných útokov, avšak v menšej miere. Hypotézu nepodporujú údaje získané pre skupinu obetí týrania, kde sme prekvapivo zaznamenali nárast sebadôvery u značnej časti obetí. Tento jav môže byť zapríčinený tým, že časť obetí týrania, ktorá deklarovala nárast sebadôvery, mohla byť v štádiu riešenia prípadu a mohla byť v terapeutickej starostlivosti s takýmto priaznivým efektom, no do úvahy prichádza aj možnosť, že časť respondentov v dopytovaní deklarovala skúsenosť s týraním v rozpore s realitou.

Skúsenosť s násilím zmenila u respondentov aj vnímanie ich kompetencií ovplyvniť vlastnú bezpečnosť. Kým 15% z nich pred viktimizáciou odhadovalo, že svoju bezpečnosť môžu úplne ovplyvniť, po incidente malo tento názor už iba 3,9% z nich. Ako u žien, tak aj u mužov došlo vplyvom násilného deliktu k posunu vnímania týchto kompetencií smerom k negatívnejšiemu, avšak ženy boli mierne negativistickejšie už pred viktimizáciou, u mužov sme zas zistili väčší rozdiel v odhade pred- a po viktimizácii (pred viktimizáciou si boli svojimi kompetenciami istejší než ženy).

Podľa typu deliktu resp. kombinácie deliktov, s akými mali respondenti skúsenosť, sme najsilnejší vplyv viktimizácie na vnímanie kompetencií obetí ovplyvniť vlastnú bezpečnosť zistili u obetí, ktoré zažili v sledovanom období fyzické napadnutie aj lúpež, u obetí, ktoré zažili len fyzické napadnutie a u obetí týrania. Tieto údaje podporujú hypotézu, že obeť násilnej kriminality pociťujú vplyvom viktimizácie zníženie svojich kompetencií ovplyvniť vlastnú bezpečnosť.

Násilie často pôsobí na obeť ako traumatizujúca skúsenosť, ktorá na nich môže zanechať následky ovplyvňujúce kvalitu života rôzne dlhý čas. V našom výskume najviac respondentov prežívalo pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie, nervozitu a podráždenosť a neprimerané úľakové reakcie. Žiadne ťažkosti nezažívalo 38% obetí násilia. Postviktimačné ťažkosti boli najvýraznejšie u respondentov vo veku 65 a viac rokov, z ktorých ani jeden neuviedol, že by ťažkosťami netrpel. Najmenej bola symptómami zasiahnutá veková kategória 45 – 54 rokov, z ktorej až polovica respondentov ťažkosťami netrpela. V závislosti od veku sme zistili určité rozdiely vo výskyte uvedených symptómov u respondentov. Obete násilia z vyšších vekových kategórií častejšie trpeli poruchami spánku, naopak u mladších respondentov je tento symptóm najzriedkavejším.

Najviac obetí násilia postihnutých postviktimačnými symptómami sme zistili medzi respondentmi, ktorí v sledovanom období zažili fyzické napadnutie aj týranie, najmenej medzi obeťami, ktoré zažili len fyzické napadnutie. U respondentov, ktorí zažili lúpež aj fyzické napadnutie, sme zistili výraznejší výskyt neprimeraných úľakových reakcií, u obetí násilia, ktoré zažili týranie aj fyzické napadnutie bol výraznejší výskyt porúch spánku.

U obetí týrania boli najčastejším postviktimačným symptómom pocity strachu a obavy z opakovania viktimizácie, nervozita a podráždenosť a poruchy spánku, ktoré uviedla približne každá druhá obeť týrania. Pestrú paletu dopĺňali problémy so sústredením, neprimerané úľakové reakcie a vnucujúce sa myšlienky týkajúce sa incidentov zaznamenané približne u štvrtiny respondentov. Iba 6,2% týchto obetí nezažívalo žiadne ťažkosti.

Uvedené údaje o výskyte postviktimačných symptómov u respondentov podporujú hypotézu, že obeť násilia pociťujú príznaky psychickej traumatizácie, ktoré sú navyše vekovo špecifické a zvyrazňujú sa opakovanou viktimizáciou.

Literatúra:

1. BODNÁROVÁ, B., FILADELFIOVÁ, J. (2004): Domestic Violence and Violence Against Women in Slovakia. Bratislava: Bratislava Centre for Work and Family Studies.
2. Bureau of Justice Statistics. National Crime Victimization Survey Resource Guide. [online]. <http://www.icpsr.umich.edu/NACJD/NCVS/>.
3. Bureau of Justice Statistics. International Crime Victimization Survey (ICVS) Series. [online]. <http://www.icpsr.umich.edu/cocoon/NACJD/SERIES/00175.xml>
4. EUICS Consortium. Methodology of the European Crime and Safety Survey. [online]. http://www.europeansafetyobservatory.eu/downloads/WP_methodology.pdf
5. HOLOMEK, J. (2008): Obete kriminality. In: Holcr, K. a kol. *Kriminológia*. Bratislava: Iura Edition. s. 101 – 128.
6. Homeoffice. British Crime Survey and Other Surveys. [online]. <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/bcs1.html>.
7. Homeoffice. Methodological Information about the British Crime Survey. [online]. <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/bcs-methodological.html>
8. Intervict. The 2004/05 International Crime Victims Survey. [online]. <http://rechten.uvt.nl/icvs/>
9. MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. (2001): Vybrané kriminologické a právni aspekty domáciho násilí. Praha: IKSP.
10. MARTINKOVÁ, M. (2006): Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004. Praha: IKSP.
11. MARTINKOVÁ, M. (2007): Zkušenosti obyvatel České republiky s některými delikty – výsledky viktimologického výzkumu. Praha: IKSP.
12. MARTINKOVÁ, M., VLACH, J., KREJČOVÁ, S. (2009): Špatné zacházení s osobami pokročilého věku - se zvláštním zřetelem k domácímu násilí. Praha: IKSP.

13. ŠTEFUNKOVÁ, M. (2008): Crime Victim Surveys as Source of Information for Crime Forecasting In: D. Košecká (Ed.), Forecasting Crime Development and Control of Crime in Central and Eastern European Countries. Proceedings of the International Conference, Bratislava, November 14 – 16, 2007. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008. s. 117 – 122.
14. VAN DIJK, MAYHEW, P., KILLIAS, M. (1991): Experiences of Crime Across the World: Key Findings of the 1989 International Crime Survey. Boston, MA: Kluwer.

Victims of Violence in Slovakia. Information about the Victimisation and the Psychological Effects Perceived by the Victims.

Abstract

The paper is surveying the number of victims in selected groups of population, depending on some demographical characteristics of them. It goes through the psychological effects of victimisation of the victims of violent crime, which are shown as changes of trust to the other people, changes of the sufficiency perceived by the victims and as the symptoms peculiar to the reaction to intensive stress. An overview of recent world's and Slovak victimisation surveys is a part of the paper as well.

Key words: violent crime, victim, victimisation, effects of victimisation